

Need Assessment and Priority Setting of Strategic Researches for Scientific Development of a Medical Faculty

Jamal Akhavan Moghadam¹, Gholamhossin Alishiri¹, Marzieh Lak¹, Hassan Ghodarzi¹, Seyed Jalal Madani¹, Ali Zarei¹, Amin Sohrabi¹, Mazyar Karamali^{2*}

¹ Medical Faculty, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Health Management Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 18 October 2016 Accepted: 23 January 2017

Abstract

Background and Aim: Researches' needs assessment has a great contribution in the research planning process. This research has been carried out for the needs assessment and prioritization of strategic researches in the field of scientific development of a medical faculty in Iran.

Methods: This research is a mixed study that was conducted in two qualitative and quantitative phases, and was completed in 2016. The research sample consisted of strategic documents, 9 policy makers, 31 managers of educational groups and 12 stakeholders from a medical faculty in Iran who were selected by a purposeful sampling method. The data of the qualitative section were gathered through reviews, analysis and documentation analysis and group interviews were done and analyzed by content analysis method. The Analytic Hierarchy Process (AHP) was used to rank the criteria and the TOPSIS technique was used to rank the titles.

Results: By analyzing the qualitative phase data, 48 research topics were identified in four strategic axes. In the quantitative phase, the first priorities of the research were based on the evaluation of experts and policy makers of the faculty determined and included: providing solutions for maintaining human capital (with a score of 0.713) in the human capital axis, the need for the assessment of the fields and sections required based on the organizational needs and stakeholders (with a score of: 0.769) in the education and training of students, evaluating and assessing the required scientific-educational poles (with a score of 0.761) in the knowledge generation axis and the identification of priority areas was obtained based on the mission of the faculty (with Score: 0.746) governance of the faculty.

Conclusion: The research topics prioritized in this study (within the framework of the strategic goals of the faculty) can realize the perspective of its scientific development and make the dynamism necessary for its mission.

Keywords: Strategic Research, Mix Method, AHP, TOPSIS, Medical Faculty

نیازسنجی و اولویت بندی پژوهش‌های راهبردی برای توسعه علمی یک دانشکده پزشکی

جمال اخوان مقدم^۱، غلامحسین علیشیری^۱، مرضیه لک^۱، حسن گودرزی^۱، سید جلال مدنی^۱، علی زارعی^۱، امین سهرابی^۱، مازیار کرملی^{۲*}

^۱ دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ... (عج)، تهران، ایران
^۲ مرکز تحقیقات مدیریت سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ... (عج)، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: نیازسنجی پژوهشی بخش گسترده ای از فرایند برنامه ریزی پژوهش را به خود اختصاص داده است. این پژوهش با هدف نیازسنجی و اولویت بندی پژوهش های راهبردی در راستای توسعه علمی یک دانشکده پزشکی در ایران انجام گرفته است. **روش ها:** این مطالعه، یک پژوهش ترکیبی که در دو فاز کیفی و کمی در سال ۱۳۹۴ انجام گرفت. نمونه پژوهش شامل اسناد راهبردی، ۹ نفر از مسئولین سیاستگذار، ۳۱ نفر از مدیران گروه های آموزشی و ۱۲ نفر از ذینفعان یک دانشکده پزشکی در ایران بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند. داده های بخش کیفی با روش مرور و تحلیل اسناد و مصاحبه گروهی گردآوری و با روش تحلیل محتوی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بخش کمی برای رتبه بندی معیارها از تکنیک سلسله مراتبی AHP و برای رتبه بندی عناوین از تکنیک TOPSIS استفاده شد.

یافته ها: با تحلیل داده های فاز کیفی تعداد ۴۸ عنوان پژوهشی در ۴ محور راهبردی احصاء گردید. در فاز کمی الویت های اول پژوهشی براساس امتیازدهی خبرگان و مدیران سیاست گذار این دانشکده شامل: ارائه راهکارهای حفظ سرمایه های انسانی (با امتیاز: ۰/۷۱۳) در محور سرمایه انسانی، نیازسنجی رشته ها و مقاطع مورد نیاز بر اساس نیاز سازمانی و ذینفعان (با امتیاز: ۰/۷۶۹) در محور آموزش و تربیت دانشجوی، بررسی و نیازسنجی قطب های علمی آموزشی مورد نیاز (با امتیاز: ۰/۷۶۱) در محور تولید دانش و تعیین حوزه های اولویت دار بر اساس رسالت دانشکده (با امتیاز: ۰/۷۴۶) در محور حاکمیتی دانشکده به دست آمد.

نتیجه گیری: عناوین پژوهشی اولویت بندی شده در این مطالعه در چارچوب اهداف راهبردی دانشکده می تواند چشم انداز توسعه علمی آن را محقق ساخته و در راستای انجام رسالت آن پویایی لازم را داشته باشد.

کلیدواژه ها: پژوهش راهبردی، روش ترکیبی، تحلیل سلسله مراتبی، تاپسیس، دانشکده پزشکی

مقدمه

پژوهش پس از تربیت نیروی انسانی کارآمد، یکی از پایه‌های توسعه اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است. پژوهش در عرصه سلامت و علوم پزشکی با تولید دانش جدید از طریق رهنمون شدن به فناوری بهتر و فراهم آوردن تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد نه تنها موجب بهبود شیوه زندگی بر مبنای ارتقای سلامت شده بلکه ضرورتی برای توسعه اجتماعی و اقتصادی محسوب می‌شود. بنابراین، به نظر می‌رسد اولین گام‌ها در جهت دستیابی به توسعه پایدار، درک نیاز فوری به پیشبرد امر پژوهش در سلامت باشد (۲۰۱). دستیابی به حداکثر عناوین و موضوعات تحقیقاتی هدف اصلی شناسایی نیازهای پژوهشی است؛ درحالی‌که تعیین اولویت‌های تحقیقاتی به معنای فرآیند گزینش و انتخاب برخی عناوین برای پژوهش از میان مجموعه متنوع موضوعات پژوهشی است و تنها پس از اجرای شناسایی نیازهای پژوهشی و اولویت بندی آنها، یک سازمان یا مؤسسه می‌تواند مبنای علمی و منطقی را برای تخصیص منابع به طرح‌های پژوهشی به صورت شفاف و قابل دفاع فراهم کند. بنابراین در یک برداشت کلی، نیازسنجی پژوهشی فرآیندی پیچیده و دشوار است (۳). تعیین اولویت‌ها فرآیندی مهم در مدیریت پژوهش‌های حوزه سلامت کشورها به شمار می‌رود که اهمیت آن به ویژه در زمانی که منابع مالی و انسانی محدود است دو چندان می‌شود یکی از دلایل مهم تعیین اولویت‌ها این است که به عنوان روشی برای تخصیص منابع شناخته می‌شود (۴). آنچه در حال حاضر در بسیاری از سازمانها به وضوح قابل مشاهده است، پیچیدگی و دشواری تصمیم‌گیری در عرصه پژوهش و تحقیقات است به طوریکه فشار فزاینده‌ای بر سازمان‌های متولی پژوهش جهت بهبود کارایی و اثربخشی برنامه‌های پژوهشی وجود دارد (۵).

نیازسنجی پژوهشی بخش گسترده‌ای از فرآیند برنامه ریزی پژوهش را به خود اختصاص داده است. به نظر گاپتا یک نیازسنجی راهبردی عوامل خارجی و داخلی موثر بر عملکرد سازمان را بررسی کرده و شکاف بین وضع موجود وضع مطلوب را مشخص می‌کند. پرکردن این شکاف برای موفقیت بلند مدت یک سازمان ضروری است (۶).

روند تعیین اولویت‌های تحقیقاتی در کشور عمدتاً با استفاده از نظر محققین و مدیران اجرایی به صورت ذهنی و بدون استفاده نظام یافته از منابع اطلاعاتی یا نیازسنجی است که این امر در عمل کارایی لازم را نداشته است (۷). حاصل این روند موجب شده که تحقیق در کشورما بدون تفکر استراتژیک، محدود به مراکز خاص، قائم به فرد، بدون استمرار و مهمتر از همه نتایج تحقیقات در راستای نیازهای جامعه هدف نباشد (۸).

بسیاری از مراکز پژوهشی موجود بدون استراتژی مدون و دقیق در چارچوب اهداف بلندمدت و کوتاه مدت حرکت می‌نمایند و گاه مشخص نیست پژوهش‌های انجام شده مرتبط با کدام

اهداف راهبردی و مسائل و مشکلات انجام گرفته است (۹). از طرفی با توجه به محدودیت منابع پژوهشی سیاست گذاری و تعیین اولویت‌های پژوهشی یک ضرورت بوده که می‌توان با تخصیص بهینه منابع، جریان تحقیقات را به سوی اولویت‌ها هدایت نمود. یکی از راه‌هایی که برای شناخت اولویت‌ها و نیازهای سازمان مورد استفاده قرار می‌گیرد استفاده از روش‌های نیازسنجی است (۱۰). در فرآیند نیازسنجی پژوهشی، پس از شناسایی نیازهای پژوهشی و تعیین اولویت‌ها، باید بر اساس ملاک و معیار مشخصی، بودجه معینی به طرح‌های پژوهشی اختصاص داد که مهمترین معیار می‌تواند اهمیت و نقش پژوهش در رفع مشکلات، همسویی با اهداف، رفع دغدغه‌های گروه‌ها و سازمان‌های ذینفع و تحلیل هزینه-فایده باشد (۱۱). برای سنجش نیازها، رویکردهای مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرند. گرچه رویکردهای مورد استفاده در سنجش نیازها متفاوتند و روش‌های مختلفی در هر رویکرد برای به دست آوردن اطلاعات ضروری به کار گرفته می‌شوند ولی مهم آن است که روش یا روش‌ها به طور متناسبی انتخاب گردند. بنابراین می‌توان گفت موضوعات و اهداف متفاوت، رویکردها و روش‌های متفاوتی می‌طلبند (۱۲). همانگونه که رایت تأکید داشته است، نیازسنجی مناسب مستلزم ترکیبی از روش‌های پژوهشی کیفی و کمی برای جمع‌آوری داده‌ها و استفاده از اطلاعات موجود می‌باشد (۱۳).

سنجش نیازها در حوزه سلامت از اوایل دهه ۱۹۹۰ توسط تامین کنندگان مالی حوزه سلامت مورد توجه قرار گرفت و به صورت رسمی در کشورهایی مثل انگلیس، آمریکا، سوئد، استرالیا و نیوزیلند انجام گرفت (۱۴). در مطالعات انجام شده برای تعیین اولویت‌های پژوهشی از تکنیک‌های مختلفی استفاده نموده‌اند. در پژوهشی با عنوان «نیازسنجی و تعیین اولویت‌های پژوهشی حوزه اقتصاد سلامت» از روش ترکیبی استفاده شد (۱۵). در مطالعه دیگری با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره اولویت‌های پژوهشی یک سازمان بهداشت و درمان تعیین شدند (۱۶). استفاده از رویکردهای نیازسنجی و تکنیک‌های اولویت بندی پژوهشی مانند روش دلفی، تحلیل سلسله مراتبی و تاپسیس به عنوان ابزاری در دست برنامه ریزان پژوهشی در حال استفاده و گسترش است (۱۶-۲۱). طراحی و اجرای پروژه‌های نیازسنجی مستلزم پیروی از یک طرح و الگوی عملی مشخص است. انتخاب یا طراحی و تدوین الگوها می‌تواند باعث تسهیل و افزایش دقت و اعتبار فرآیند نیازسنجی شود. آنچه در فرآیند نیازسنجی اهمیت دارد، توافق تمامی ذینفعان در مورد لیست اولویت‌ها است (۱۹ و ۲۲ و ۲۳).

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی: **AHP** (Analytical Hierarchy Process) از جامع‌ترین نظام‌های طراحی شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چندگانه است. زیرا با بهره‌گیری از این مدل، می‌توان مسئله را به صورت سلسله مراتبی در قالب معادلات درآورد و در آن، معیارهای مختلف کمی و کیفی را در نظر گرفت.

روش‌ها

این مطالعه به روش ترکیبی در دو فاز متوالی کیفی و کمی در یک دانشکده پزشکی و سال ۱۳۹۴ انجام گرفته است. نمونه پژوهش در این مطالعه شامل ۹ نفر از مسئولین سیاستگذار ستادی دانشکده، ۳۱ نفر از مدیران گروه‌های آموزشی و ۱۲ نفر از ذینفعان یک دانشکده پزشکی در ایران بودند که به شیوه هدفمند انتخاب شدند.

در فاز اول مطالعه داده‌های کیفی با مرور اسناد و روش بحث گروه‌های متمرکز گردآوری شد. ابتدا با بررسی متون و اسناد برنامه‌ریزی استراتژیک دانشکده حوزه‌های راهبردی شناسایی و بر اساس آن ۴ محور اصلی پژوهش‌های راهبردی در دانشکده پزشکی تعیین شد. در بحث گروهی مشارکت‌کنندگان با معیارهای تخصص و تجربه کافی، دارا بودن سابقه مدیریتی و مسئولیتی و داشتن روحیه مشارکت وارد مطالعه شدند. گروه متشکل از ۶ تا ۱۲ نفر بود و مدت برگزاری جلسات هر کدام به مدت ۲ ساعت تارسیدن به نتایج در محل دانشکده برگزار گردید. در همه جلسات یک تسهیل‌گر برای هدایت و کنترل جلسات وجود داشت و نظرات مشارکت‌کنندگان را بر اساس محورهای اصلی متمرکز می‌نمود. شکل-۱ فرایندهای انجام مطالعه را نشان می‌دهد.

این فرایند گزینه‌های مختلف را در تصمیم‌گیری دخالت می‌دهد و امکان تحلیل حساسیت روی معیارها و زیر معیارها را فراهم می‌سازد. همچنین، این فرایند بر پایه مقایسه زوجی، با امکان تسهیل قضاوت‌ها و محاسبات، بنا نهاده شده است (۱۷، ۲۴). مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره (MADM Multiple Attribute Decision Making) کاربرد بسیار گسترده‌ای در تصمیم‌گیری‌های پیچیده‌هنگامی که معیارهای متعدد و گاه متضاد وجود دارند، پیدا نموده‌اند. تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه، متعدد بوده و هر کدام خصوصیات و شرایط کاربرد خاص خود را دارا هستند و شرایط به‌کارگیری آن‌ها نیز متفاوت است. اما در چند سال اخیر، با توجه به قابلیت‌های منحصر به فرد بعضی از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره، عده‌ای از صاحب‌نظران در فرایند تحقیقات مربوطه از تکنیک‌های تحلیل سلسله‌مراتبی و تاپسیس استفاده فراوانی نموده‌اند (۲۴-۲۶).

در این پژوهش سعی گردید بر اساس ارکان جهت‌ساز دانشکده پزشکی شامل چشم‌انداز، رسالت، اهداف کلان و حوزه‌های راهبردی، با استفاده از روش پژوهش ترکیبی، مهمترین پژوهش‌های راهبردی مورد نیاز دانشکده بر اساس دیدگاه کارکنان، خبرگان و ذینفعان شناسایی شده و بر اساس تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره اولویت‌بندی شوند.

شکل-۱. فرایندهای انجام مطالعه

های فاز کیفی مطالعه مهمترین چالش‌های راهبردی دانشکده شناسایی و عناوین پژوهشی مورد نیاز و متناسب با رویکرد ترکیبی استخراج شدند. در گام بعدی برای انجام فاز کمی ابتدا جلسه‌ای با حضور محققین و صاحب‌نظران برای تعیین معیارهای اولویت‌بندی برگزار شد در این پژوهش، از تکنیک تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) برای وزن‌دهی معیارها استفاده شد (۲۹). درخت سلسله‌مراتبی به ترتیب شامل هدف: تعیین اولویت‌های پژوهشی، معیارها: اولویت‌زمانی، کاربردی بودن نتایج، متناسب بودن با اهداف سازمانی، قابلیت اجرا و کمک به ارتقاء دانشکده و گزینه‌ها شامل: عناوین پژوهشی بود. با استفاده از روش فرایند تحلیل

برای تحلیل داده‌های کیفی از تحلیل محتوای کیفی استفاده شد که یک روش تحقیق است و به منظور تفسیر ذهنی محتوای داده‌های مکتوب به کار می‌رود. در این روش، از طریق فرایند طبقه‌بندی سیستماتیک، کدها و تم‌ها مورد شناسایی قرار می‌گیرند (۲۷). رویکرد تحلیل محتوای کیفی در این مطالعه، روش تحلیل محتوای کیفی قیاسی یا هدایت‌شده (Deductive Content Analysis (directed)) بود که در آن یک طبقه‌بندی یا کدهای اصلی بر اساس تئوری یا نظریه موجود، مدل و چارچوب مفهومی یا مطالعات قبلی محقق و نتایج پژوهش‌های پیشین در زمینه مورد بررسی ساخته و شکل می‌گیرد (۲۸). در تحلیل داده

نتایج

با تجزیه و تحلیل داده های فاز کیفی تعداد ۴۸ عنوان پژوهشی در ۴ محور راهبردی: سرمایه انسانی، آموزش و تربیت دانشجو، تولید دانش و حاکمیتی دانشکده احصاء گردید. در جدول ۱- تعداد عناوین پژوهشی احصاء شده و چند نمونه از آنها در هر ۴ محور (باتوجه به اینکه امکان ارائه همه عناوین پژوهشی در مقاله میسر نیست) نمایش داده شده است.

بر اساس معیارهای وزن داده شده، عناوین پژوهشی در هر محور به کمک تکنیک تاپسیس الویت بندی شدند. الویت های اول پژوهشی در هر محور براساس امتیازدهی خبرگان و مدیران سیاست گذار این دانشکده شامل: ارائه راهکارهای حفظ سرمایه های انسانی (با امتیاز: ۰/۷۱۳) در محور سرمایه انسانی، نیازسنجی رشته ها و مقاطع مورد نیاز بر اساس نیاز سازمانی و ذینفعان (با امتیاز: ۰/۷۶۹) در محور آموزش و تربیت دانشجو، بررسی و نیازسنجی قطب های علمی آموزشی مورد نیاز (با امتیاز: ۰/۷۶۱) در محور تولید دانش و تعیین حوزه های اولویت دار بر اساس رسالت دانشکده (با امتیاز: ۰/۷۴۶) در محور حاکمیتی دانشکده به دست آمد. در جدول ۲- الویت های پژوهشی اول تا سوم هر ۴ محور (باتوجه به اینکه امکان ارائه همه عناوین پژوهشی در مقاله میسر نیست) نمایش داده شده است.

سلسله مراتبی معیارها به ترتیب متناسب بودن با اهداف سازمانی (با امتیاز: ۰/۳۲۷)، کمک به ارتقاء دانشکده (با امتیاز: ۰/۲۳۵)، کاربردی بودن نتایج (با امتیاز: ۰/۱۹۸)، اولویت زمانی (با امتیاز: ۰/۱۵۳) و قابلیت اجرا (با امتیاز: ۰/۰۸۷) وزن دهی شدند. در نهایت عناوین پژوهشی حوزه های راهبردی بر پایه میزان درجه اهمیت آن ها با روشهای تصمیم گیری چندمعیاره (MADM) رتبه بندی شدند.

برای رتبه بندی و تعیین الویت های پژوهشی بر اساس محورهای اصلی، با توجه به چالشهای راهبردی دانشکده، یکی از بهترین مدل های تصمیم گیری چندمعیاره به نام روش تاپسیس (TOPSIS) انتخاب شد. در این روش n گزینه به وسیله m شاخص، مورد ارزیابی قرار می گیرد. این تکنیک بر این مفهوم استوار است که گزینه انتخابی باید کمترین فاصله را با راه حل ایده آل مثبت (بهترین حالت ممکن) و بیشترین فاصله را با راه حل ایده آل منفی (بدترین حالت ممکن) داشته اند. در حقیقت، میزان فاصله یک عامل با عامل ایده آل مثبت یا منفی مورد سنجش قرار می گیرد و این خود معیار رتبه بندی و اولویت بندی عوامل مورد نظر می باشد (۱۶).

عناوین پیشنهاد شده در قالب پرسشنامه محقق ساخته در اختیار خبرگان، مدیران و کارشناسان ستادی (سیاستگذار) دانشکده قرار گرفت تا بر اساس معیارها به اولویت بندی عناوین پژوهشی پیشنهادی بپردازند. در این مطالعه از نرم افزارهای Expert 11,0 و Topsis استفاده شد.

جدول-۱. عناوین نیازسنجی پژوهشهای راهبردی دانشکده پزشکی

محور راهبردی	تعداد عناوین احصاء شده	عنوان پژوهش
منابع انسانی	۱۱	تبیین شاخص های الگوی شایستگی در تربیت پزشکان بررسی نقش اخلاق و تعهد حرفه ای در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی علوم پزشکی راه کارهای ارتقاء نظام مشارکت کارکنان و گروههای علمی بررسی راهکارهای ارتقاء سرمایه اجتماعی دانشکده تدوین شاخصهای ارزیابی توانمندی اعضای هیئت علمی
آموزش و تربیت دانشجو	۱۸	بررسی ظرفیت های تاریخی طب اسلام و ایران آسیب شناسی نفوذ فلسفه علم پزشکی غربی و شرقی ارزیابی وضعیت برنامه های آموزشی متناسب با نیاز ارائه الگوی ارزیابی دانش آموختگان به روش تعاملی ارزیابی گروههای آموزشی مبتنی بر پیامد ارزیابی دانشجویان مبتنی بر پیامد
تولید دانش	۱۳	نیازسنجی پژوهشهای کاربردی از ذینفعان دانشکده ارائه الگوی کاربست نتایج پژوهشهای کاربردی مبتنی بر پیامد تبیین اولویتهای پژوهشی گروههای آموزشی دانشکده متناسب با ماموریتها شناسایی چالشهای دانشکده و گروههای آموزشی در تولید علم تدوین مدل مدیریت دانش در دانشکده
حاکمیت و توسعه مدیریت	۶	طراحی نظام مدیریت عملکرد و ارزیابی عملکرد ارائه الگوی مدیریت کیفیت و بهینه سازی انجام فرایندها و ارائه خدمات آسیب شناسی ارتباط دانشکده با ستاد دانشگاه تعیین حوزه های اولویت دار براساس رسالت دانشکده

جدول-۲. رتبه بندی عناوین پژوهشهای راهبردی دانشکده با استفاده از تکنیک TOPSIS

رتبه	Ci	رتبه بندی عنوان پژوهش	محور راهبردی
۱	۰/۷۱۳	ارائه راهکارهای حفظ سرمایه های انسانی و افراد با تجربه	منابع انسانی
۲	۰/۶۵۸	بررسی نقش اخلاق و تعهد حرفه ای در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی علوم پزشکی	
۳	۰/۵۴۷	تعیین مولفه های تاثیر گذار بر انگیزش کارکنان دانشکده	
۱	۰/۷۶۹	نیازسنجی رشته ها و مقاطع مورد نیاز بر اساس نیاز سازمانی و ذینفعان	آموزش و تربیت دانشجو
۲	۰/۶۳۵	ارزیابی گروههای آموزشی مبتنی بر پیامد	
۳	۰/۵۹۶	تدوین شاخصهای ارزیابی برنامه های آموزشی مورد نیاز	
۱	۰/۷۶۱	بررسی و نیازسنجی قطب های علمی آموزشی مورد نیاز	تولید دانش
۲	۰/۶۹۳	شناسایی چالشهای دانشکده و گروههای آموزشی در تولید علم	
۳	۰/۵۹۶	تدوین سند توسعه علم و فن آوری گروههای آموزشی دانشکده	
۱	۰/۷۴۶	تعیین حوزه های اولویت دار بر اساس رسالت علمی دانشکده	حاکمیت و توسعه مدیریت
۲	۰/۵۶۲	تعیین و بررسی شاخص های بهره وری دانشکده	
۳	۰/۴۱۷	طراحی نظام مدیریت و ارزیابی عملکرد دانشکده پزشکی	

بحث

زیادی در داخل کشور از جمله سازمان انتقال خون، مرکز تحقیقات بیماریهای عفونی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، یک سازمان بیمه گر اجتماعی، یک سازمان سلامت نظامی به نیازسنجی پژوهشی پرداخته اند (۸، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۳۵-۳۶). اما وجه تمایز این مطالعه تمرکز بر چارچوب راهبردی دانشکده پزشکی در جهت توسعه علمی افق زمانی معین بود. از مزایای انجام نیازسنجی راهبردی گسترش راه حل های بلندمدت به مسائل عملکردی موجود یا نیازهای عملکردی جدید و حل مسائلی که بر فرایندهای محوری توسعه محصول و ارائه خدمات موثر است، می باشد.

رویکردهای متفاوتی برای نیازسنجی و اولویت بندی موضوعات پژوهشی مورد استفاده قرار می گیرد. بهادری، ملک افضلی، حاتمی، عامریون و امین الرعایا با اتخاذ روشی متفاوت، اولویت های پژوهشی سازمانها و حوزه های مختلف را مشخص نمودند (۱۰، ۱۵-۱۶، ۱۸-۱۹، ۳۵). در مطالعه فلاح روشی برای اولویت بندی و بودجه بندی موضوع های تحقیقاتی با هدف توسعه اقتصادی ارائه شد که شامل فرایند دو مرحله ای و استفاده از تکنیک سلسله مراتبی بود (۳۷). در این مطالعه نیز با توجه به اهداف مطالعه طی دو مرحله فرایند اولویت بندی پژوهشهای مورد نیاز برای توسعه علمی دانشکده پزشکی انجام شد.

Montibeller و همکاران مدل تصمیم گیری چند معیاره را به عنوان ابزاری موثر برای اولویت بندی پروژه های تحقیقاتی مطرح کردند (۳۸). استفاده از رویکردهای ترکیبی نیز در طی سالهای اخیر بسیار مورد استفاده قرار گرفته است (۱۵-۱۶، ۳۷، ۳۹). در مطالعه ما هم با استفاده از روش ترکیبی در چارچوب راهبردی دانشکده و سند توسعه علمی آن پژوهشهای راهبردی را احصاء نمود.

مدیریت منابع بویژه سرمایه های انسانی سازمانها را با چالشهای گوناگون مواجه می کند و آنها را وادار می سازد تا هدفها، سیاستها، راهبردها و رویه های خود را با این چالشها هماهنگ کند و از طرفی واحدهای مدیریت منابع نمی توانند با نگرشهای پیشین،

تخصیص بهینه اعتبارات پژوهشی براساس اولویتهای تحقیقاتی، بسیج قابلیتها و ظرفیتهای پژوهشی موجود در سطح سازمانها برای پاسخ به نیازهای پژوهشی، بسترسازی لازم برای به کارگیری نتایج و یافته های تحقیقات، آینده نگری در امر پژوهش و پرهیز از تصمیم گیریهای لحظه ای و غیرراهبردی و زمینه سازی برای ارتباط هرچه بیشتر تصمیمها و تحقیقات از طریق انجام تحقیقات اساسی مورد نیاز، واقعیاتی است که نه تنها مقوله نیازسنجی پژوهشی را به عنوان فعالیتی ضروری بلکه آن را به یکی از بنیادی ترین و حیاتی ترین فعالیتهای در فرایند تدوین برنامه های پژوهشی تبدیل کرده است (۳۰-۳۱). در این مطالعه در چارچوب مدیریت راهبردی دانشکده به نیازسنجی پژوهشهای دانشکده پزشکی و اولویت بندی آنها پرداخته شد تا دانشکده بر اساس حوزه های راهبردی خود ماموریت را انجام و چشم انداز خود را در افق زمانی تعیین شده محقق سازد.

یک چارچوب مدیریت راهبردی خوب در سازمانهای آموزشی و پژوهشی باید دارای چشم انداز و ماموریت بوده و توانایی جهت دهی و مسیر گذاری برای پیروی مدیر ارشد سازمان و زیرمجموعه آن را داشته باشد. مدیریت راهبردی، سازمانهای علمی و پژوهشی را قادر به تجزیه و تحلیل خود می کند و از این طریق به بهبود کارایی و کیفیت برنامه های آنها می انجامد (۳۲). برخلاف گمان بسیاری از کارشناسان مشکل سازمانها در حوزه پژوهش و فن آوری در زمینه تامین سخت افزارها و تجهیزات و امکانات فیزیکی نیست، بلکه چالش اساسی ضعف در نوع مدیریت و عدم تمرکز بر پژوهشهای راهبردی است. تغییر جهت سازمانها از وضعیت ناکارآمد فعلی به مراکز آموزش و پژوهشی پویا و کارآمد یک اقدام اساسی است که با اجرای مدیریت راهبردی در حوزه پژوهش و فن آوری محقق خواهد شد (۳۳).

نیازسنجی به عنوان اولین اقدام در درک و شناسایی مشکلات است (۳۴). سازمانها، دانشکده ها و مراکز تحقیقات دانشگاهی

تحت محور حاکمیتی دانشکده نیز از اولویتهای پژوهش در این دانشکده بدست آمد که در مطالعه بردبار نیز به مقوله بهره وری پرداخته شده است (۳۹).

نتیجه گیری

تعیین اولویت های پژوهشی در چرخه مدیریت پژوهش یک نقطه کلیدی است. اولویت بندی در نیازسنجی پژوهشی نیاز به رویکرد مناسب و هدفمند، بهره گیری از روش های منطقی و اصولی و بکارگیری ساز و کارهای بنیادی و شناخته شده برای تقویت ارتباط میان پژوهش، عمل و سیاست دارد. عناوین پژوهشی اولویت بندی شده در این مطالعه در چارچوب اهداف راهبردی دانشکده می تواند چشم انداز توسعه علمی آن را محقق ساخته و در راستای انجام رسالت پویایی لازم را داشته باشد. لذا با توجه به محدودیت منابع پژوهشی توصیه می شود فرایند تخصیص اعتبار بر اساس این اولویتهای باشد.

تشکر و قدردانی: بدینوسیله از تمام مسئولین و کارشناسانی

که در اجرای این طرح همکاری داشتند کمال قدردانی را می نمایم.

تضاد منافع: بدینوسیله نویسندگان تصریح می نمایند که

هیچ گونه تضاد منافی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

منابع

1. Sciences NRCOM. Essential National Health Research and Priority Setting COHRED. Tehran: National Research Center Of Medical Sciences; 2003.
2. WHO. Monitoring Financial Flows for Health Research 2001. Global Forum for Health Research; Geneva. 2001.
3. Fathi Vajargah K. Research Need assessment. Tehran: Aeezh Publisher; 2011.
4. Sibbald S, Singer P, Upshur R, Martin D. Priority setting: what constitutes success? conceptual framework for successful priority setting. BMC Health Serv Res. 2009;9(1):43.
5. Bauer T, Sanders J. Needs assessment of Wisconsin primary care residents and faculty regarding interest in global health training. BMC Med Educ. 2009;9(36).
6. Gupta K, Sleezer C, Russ-Eft D. A practical guide to needs assessment. ed n, editor. San Francisco: Wiley; 2007.
7. Yarmohammadiyan M. Needs Assessment In Health Care Organization. Esfahan: Esfahan University Of Medical Sciences; 2005. Persian
8. Kolahi A, Tahmoureszadeh S, Sohrabi M, Shokohi SN, M. Research priorities of infectious diseases research center, Shaheed Beheshti University of Medical Sciences. Iranian Journal of

مأموریت خود را به انجام برسانند. لازم است سازمانها خود را در برابر تحولات، روندها و چالشهایی که در ابعاد و زمینه های گوناگون پدید می آیند بازتاب نشان دهند و با توجه به اهمیت نیروی انسانی در سازمان بویژه سرمایه های علمی دانشکده، لازم است با برنامه ریزی مناسب و تدوین استراتژی به منظور استفاده بهینه از آنها به دستیابی به اهداف سازمانی و آمادگی آنها در برابر تحولات کمک شایانی نمود (۴۰). در این مطالعه یکی از محورهای اصلی راهبردی سرمایه انسانی تعیین شد و عناوین پژوهشی مرتبط با آن اولویت بندی گردید.

کاربردی شدن آموزش و انطباق بیشتر آموزش ها با ماموریت ها از روندهای آینده روندهای جهانی تاثیر گذار بر آموزش علوم پزشکی در ایران است (۴۱). بر اساس نتایج این پژوهش از مهمترین اولویت و نیازها، توجه به مسائل آموزشی و تربیتی دانشجویان که ماموریت اصلی دانشکده است تعیین شد. نیازسنجی رشته های مورد نیاز اولویت این محور بوده و با نتایج مطالعه سهرابی و همکاران که تاکید بر نیازسنجی آموزشی بومی و نیاز واقعی جامعه هدف است، همسو می باشد (۳۶).

کمیت و کیفیت تولیدات علمی (طرح ها و مقالات پژوهشی) یکی از مهمترین شاخص های توسعه علمی در کشور محسوب می گردند. در محور تولید دانش که یک حوزه راهبردی مهم برای مراکز آموزشی و پژوهشی تلقی می شود عناوین پژوهش در راستای توسعه علمی دانشکده شناسایی و رتبه بندی شدند. همچنین توجه به مولفه های بهروری و ارزیابی شاخصهای عملکردی دانشکده

- Infectious Diseases and Tropical Medicine. 2007; 12(38):1-9.
9. Basiri A, Moghadam S. need assessment "an urgent need to identify research priorities at research centers. Journal of the Faculty of Medicine. 2004; 28(2):5-9.
10. Malekafzali H, Bahraini F, Alaedini F, Forozan S. Healthpriorities based on needs assessment and stakeholderparticipation in the Islamic Republic of Iran. Hakim Journal. 2007;10(1):9-13.
11. Karimi G, Damari B, Gharabaghian A, Rahbari M, Vafaeen V, Salemi E. Assessment and research prioritiesof the Iranian Blood Organization Research Center. Sci J Iranian Blood Transfus Organ. 2005;2(4):123-34.
12. Powell J. Health need assessment: A systematic approach to assessing population needs for healthcare. National Electronic Library for Health. 2003.
13. Wright J. Assessing Health needs: The oxford handbook of public health practice. London: Oxford University Press; 2001.
14. Stevens A. Health Care Needs Assessment care needs assessment: the epidemiologically based needs assessment reviews. ed n, editor: oxford: Radcliffe Publishing; 2004.

15. Amerioun A, Teymourzadeh E, Alijanzadeh M, Hakimzadeh SM, Hosseini Shokouh SM, Bahadori MK, et al. Research Needs Assessment and Priority Setting for Health Economics: A Mixed method Study in Iran. *Journal of Military Medicine*. 2014;16(1):23-8.
16. Bahadori M, Izadi M, Karamali M, Teymourzadeh E, M. Y. Research Priorities in a Military Health Organization Using Multi-Criteria Decision Making Technique. *Journal of Military Medicine*. 2014;16(1):34-77.
17. Bahadori M, Teimourzadeh E, Farzaneh A, Nejati M. Prioritizing research needs: insights from a healthcare organization in Iran. *Archives of Pharmacy Practice*. 2011;2(3):135-40.
18. Bahadori M, Ravangard R, Farzaneh A, Hakimzadeh S. Research Needs Assessment in the Health Insurance Organization: Level of Health Care Provider. *Electronic Physician*. 2009;3(2):436-41.
19. Aminoroaia M, Attari A, Hasanzadeh A. Research Priorities in Behavioural Sciences from Viewpoint of Mental Health Professionals in Isfahan. *Iranian journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2010;16(2):127-34.
20. Jordan K, Slavin V, Fenwick J. Research priorities of midwives: a Delphi study. *Pract Midwife*. 2013;16(3):26-8.
21. Ramelet A, Gill F. Acccn Paediatric Intensive Care Special Interest Group. A Delphi study on National PICU nursing research priorities in Australia and New Zealand. *Aust Crit Care*. 2012; 25(1):41-57.
22. Karnon J. Planning the efficient allocation of research funds: an adapted application of a non-parametric Bayesian value of information analysis. *Health Policy*. 2002;61(3):329-47.
23. Yarmohammadiyan M, Bahrami S, Foroghi A. Managers and health experts and models for assessment. *Iranian Journal of Medical Education*. 2003;3(3):71-9.
24. Bahadori M, Babaei M, Mehrabian F. Prioritization of Factors Influencing Job Motivation in Employees of a Military Center Using Analytical Hierarchy Process (AHP). *J Mil Med*. 2013;14(4):1-8.
25. Wang J, Fan K, Wang W. Integration of fuzzy AHP and FPP with TOPSIS methodology for aeroengine health assessment. *Expert Syst App*. 2010;37(12):8516-26.
26. Lin C, Tsai M. Location choice for direct foreign investment in new hospitals in China by using ANP and TOPSIS. *Qual Quant*. 2010;44(2):375-90.
27. Bahadori M, Ibrahimipour H, Farzaneh A. The challenges of supervision on providing health services from the viewpoint of the insurer: A qualitative study. *Int J Collaborative Res Intern Med Pub Health*. 2012;4(9):1673-85.
28. Hsieh H, Shannon S. Three approaches to qualitative content analysis. *Qual Health Res*. 2005;15(9):1277-88.
29. Onut S, Selin S. Transshipment site selection using the AHP and TOPSIS approaches under fuzzy environment. *Waste Management*. 2008;28(10): 1552-9.
30. Rudan I. Global health research priorities: mobilizing the developing world. *Public Health*. 2012;126(3):237-40.
31. Clavisi O, Bragge P, Tavender E, Turner T, Gruen R. Effective stakeholder participation in setting research priorities using a Global Evidence Mapping approach. *J Clin Epidemiol*. 2013;66 (5): 496-502.
32. Kolahi A, Sohrabi M, Abdollahi M, Souri H. Research priority of Shahid Beheshti University of Medical Science: Methods, problems and restricts. *Research Journal of Shahid Beheshti University of Medical Science*. 2010;15(4):143-51.
33. Christensen H, Batterham PJ, Griffiths K, Gosling J, Hehir K. Research priorities in mental health. *Aust N Z J Psychiatry*. 2013;47(4):355-6.
34. Kolahi A, Tahmoureszadeh S, Sohrabi M, Shokohi S, Nabavi M. Research priorities of infectious diseases research center, Shaheed Beheshti University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Infectious Diseases and Tropical Medicine*. 2007;12(38):1-9.
35. Hatmi Z, Mohammadi N, Sedaghat M. Determination research priorities in the medical faculty departments Tehran. *Univ Med J*. 2006;63 (11):913-9.
36. Sohrabi Z, Lini S, Taavoni S. Determining the Educational Needs of Emergency Nurses in Educational Hospitals of Iran, Tehran, and Shahid Beheshti Universities of Medical Sciences through Delphi Technique, 2013. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014;14(5):448-64.
37. Fallah H, Jahanbaz A. Present a Method for Prioritizing and budjing research with aim economic development. *J Science and Technology Policy*. 2011;3(3):79-92.
38. Montibeller G, Franco A, Lord E, Llglesias A. Struturing resource allocation decisions: A frameworke for building multi-criteria portfoloi models with area-grouped option. *European Journal of Operational Research*. 2009;193:23-4.
39. Bordbar G. The Effective Factors on Labor Productivity with Multicriteria Decision Making Techniques A Case Study: Personnel of Shahid Sadoghi Hospital in Yazd. *Health Management Journal*. 2012;16(51).
40. Bryson J. Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement. Edition, editor. New York: Wiley, John & Sons Incorporated; 2011.
41. Policy Council Education MHM. Ministry of Health and Medical Education: Achivevement, Opportunities and Threats. Tehran: Ministry of Health and Medical Education Policy Council; 2010.